

DUAL TA'LIM TIZIMINING AVZALIKLARI VA TA'LIM SIFATIGA TA'SIRI

Abdullaeva S.N.

NamMQI (PhD), dos..

Yuldasheva M.K.

NamMQI stajyor-tadqiqotchi

Tayanch so'zlar: dual ta'lim tizimi, kasb-hunar ta'limi, ish beruvchilar bilan hamkorlik, ta'lim sifatini oshirish, amaliy ko'nikmalar, ta'limdan so'ng bandlik, iqtisodiy o'sish, moslashuvchanlik va moslashuvchanlik, ishlab chiqarish, ta'lim muassasalari va korxonalar, stajyor talabalar bilan hamkorlik.

Ключевые слова: дуальная система образования, профессиональное обучение, партнерство с работодателями, повышение качества образования, практические навыки, трудоустройство после обучения, экономический рост, гибкость и адаптивность, сотрудничество с индустрией, учебные заведения и предприятия, студенты-практиканты.

Key words: dual education system, vocational training, partnership with employers, improving the quality of education, practical skills, employment after training, economic growth, flexibility and adaptability, cooperation with industry, educational institutions and enterprises, student trainees.

Kirish. Dual ta'lim tizimi-bu ta'lim muassasalarida nazariy ta'limni amaliy ish joyida o'qitish bilan birlashtirgan model. Turli mamlakatlarda keng tarqalgan ushbu tizim talabalarga nafaqat nazariy bilimlarni, balki muvaffaqiyatli martaba uchun zarur bo'lgan amaliy ko'nikmalarni ham egallash imkoniyatini beradi. Dual tizimning ta'lim sifatiga ta'siri juda katta va turli jihatlarni qamrab oladi. Dual tizimning asosiy afzalliklaridan biri uning mehnat bozorining haqiqiy ehtiyojlariga yo'naltirilganligidir[1]. Talabalar o'z sohalaridagi mutaxassislar bilan bevosita muloqot qilish, ishning dolzarb talablari va standartlarini tushunish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu mavzuni chuqurroq va amaliy tushunishga imkon beradi va bitiruvchilarning mehnat bozori talablariga yaxshiroq moslashishiga yordam beradi.

Dual ta'lim tizimi nafaqat nazariy materiallarga, balki ko'nikmalarni rivojlantirishga ham e'tibor beradi. Talabalar o'zlarining kasbiy ko'nikmalarini

rivojlantirish orqali olgan bilimlarini amalda qo'llash imkoniyatiga ega. Bu haqiqiy kasbiy muammolarni hal qilishga tayyor bo'lgan yanada malakali va malakali mutaxassislarni shakllantirishga yordam beradi[2]. Talabalar amaliy natijalar va ish imkoniyatlarida o'qishning bevosita ahamiyatini ko'rganligi sababli, ularning motivatsiyasi sezilarli darajada oshadi. Ular olingan bilim va ko'nikmalar kelajakdagi martaba uchun haqiqatan ham foydali bo'lishini tushunishadi, bu esa o'quv jarayonida chuqurroq va faol ishtirok etishga yordam beradi. Ish beruvchilar bilan yaqin hamkorlik va amaliy ko'nikmalarga e'tibor qaratish orqali Dual ta'lim tizimi yoshlarning ishsizlik darajasini pasaytiradi. Bitiruvchilar mehnat bozorida talab qilinadigan tegishli ko'nikmalarga ega bo'lib, ularni raqobatbardosh qiladi.

Dual ta'lim tizimi ta'lim muassasalari va korxonalar o'rtasidagi faol hamkorlikni rag'batlantiradi. Bu ta'lim muassasalari va haqiqiy biznes muhitlari o'rtasida bilim va tajriba almashinuviga yordam beradi, bu esa o'z navbatida innovatsiyalar va zamonaviy texnologiyalarni rivojlantirishga yordam beradi. Zamonaviy dunyoda ta'lim jamiyat va iqtisodiyotning kelajagini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, vaqt o'tishi bilan ta'lim tizimlariga qo'yiladigan talablar o'zgarib bormoqda va bugungi kunda an'anaviy usullar har doim ham tez o'zgaruvchan dunyoga muvaffaqiyatli moslashish uchun zarur ko'nikma va bilimlarni ta'minlay olmasligi tobora ravshanlashmoqda[3]. Ushbu qiyinchiliklarni hisobga olgan holda, Dual ta'lim tizimi yuqori qiziqish ob'ektiga aylanadi.

Dual ta'lim tizimi nima?

Dual ta'lim tizimi ta'lim muassasalarida nazariy ta'limni ish joyidagi amaliy tajriba bilan birlashtirgan moslashuvchan ta'lim modelidir. Ushbu tizim Germaniya, Shveysariya, Avstriya va boshqalar kabi dunyoning turli mamlakatlarida keng qo'llaniladi.

Dual ta'lim tizimining afzalliklari: Dual tizimning asosiy afzalliklaridan biri bu amaliy tajribaga e'tibor berishdir. Talabalar o'z bilimlarini olgandan so'ng darhol amalda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa materialni chuqur o'zlashtirishga va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Dual ta'lim tizimi mehnat bozori ehtiyojlari bilan chambarchas bog'liq. Kompaniyalar va korxonalar bilan hamkorlik o'quv dasturlarini bozorning dolzarb talablariga moslashtirishga imkon beradi, bu esa bitiruvchilarning muvaffaqiyatli ishga joylashish imkoniyatini oshiradi[4]. Dual tizim talabalari o'qish paytida allaqachon ish tajribasiga ega bo'lganligi sababli, ular o'qishni tugatgandan so'ng darhol ishga joylashish imkoniyatiga ega. Bu yoshlarning ishsizlik darajasini pasaytiradi va iqtisodiyotning barqarorligiga hissa qo'shadi.

Dual ta'lim tizimining talabalari nafaqat nazariy bilimlarga, balki qimmatli amaliy tajribaga ham ega bo'ladilar, bu esa ularni mehnat bozorida raqobatbardosh qiladi. Ular aloqa, hamkorlik va qaror qabul qilish kabi qimmatli ko'nikmalarni shakllantiradigan Real hayotda ishlashga va haqiqiy muammolarni hal qilishga o'rgatiladi.

Dual tizimning ta'lim sifatiga ta'siri: Dual ta'lim tizimini joriy etish umuman ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Birinchidan, bu resurslardan yanada samarali foydalanishga yordam beradi, chunki o'qitish ta'lim muassasalarida ham, korxonalarda ham amalga oshiriladi. Bu ob'ektlarni amaliy qo'llash orqali chuqurroq tushunishni ta'minlaydi. Ikkinchidan, Dual tizim nazariya va amaliyot o'rtasidagi tafovutni kamaytiradi, bu esa ta'limni jamiyat va iqtisodiyotning Real ehtiyojlariga ko'proq moslashtiradi.

Dual ta'lim tizimi dunyoning turli mamlakatlarida muvaffaqiyatli amalga oshirilayotgan kasbiy tayyorgarlikka innovatsion yondashuvdir. Ushbu tizim ta'lim muassasalarida nazariy ta'limni korxonalar va kompaniyalarda amaliy tajriba bilan birlashtirishni o'z ichiga oladi[5]. Dual ta'lim tizimining afzalliklari juda katta va ularning ta'lim muhitiga ta'siri jiddiy e'tiborga loyiqdir.

Dual ta'lim tizimining afzalliklari:

1. Dual tizim talabalarga nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni o'z ichiga olgan tuzilgan o'quv kursini taqdim etadi. Bu talabalarga olingan bilimlarni darhol amalda qo'llash va ish jarayonida chuqurlashtirish imkonini beradi.

2. Dual tizimda olingan amaliy tajriba bitiruvchilarni Real mehnat bozori talablariga ko'proq tayyor qiladi. Ular nafaqat nazariy bilimlarga, balki amaliy muammolarni hal qilish qobiliyatiga ham ega bo'ladilar, bu ularning mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradi.

3. Dual tizimning muhim xususiyati ta'lim muassasalari va korxonalar o'rtasidagi hamkorlikdir. Korxonalar talabalarni o'qitishda faol ishtirok etadilar, bu esa mehnat bozori talablarini chuqurroq tushunishga va mutaxassislarni yanada samarali tayyorlashga yordam beradi.

4. Ikki tomonlama ta'lim tizimining amaliy yo'nalishi tufayli bitiruvchilar odatda ishga joylashish imkoniyatiga ega. Buning sababi shundaki, ular allaqachon zarur ish tajribasiga ega va mehnat bozorida qimmatli mutaxassislar sifatida namoyon bo'ladi.

Dual tizimning ta'limga ta'siri:

a) ta'lim sohasidagi innovatsiyalar: Dual ta'lim tizimi ta'lim sohasidagi innovatsiyalarni rag'batlantiradi, chunki u ta'lim muassasalari va biznes hamjamiyati o'rtasida doimiy hamkorlikni o'z ichiga oladi. Bu mehnat bozori

ehtiyojlariga moslashtirilgan yangi o'qitish usullarini rivojlantirishga yordam beradi.

b) ta'lim sifatini yaxshilash: Dual tizimni joriy etish nazariya va amaliyot o'rtasidagi faol o'zaro ta'sir orqali ta'lim sifatini yaxshilashga imkon beradi. Bu o'quv materiallarini yanada samarali o'zlashtirishga va talabalarning motivatsiyasini oshirishga yordam beradi.

v) iqtisodiyotni rivojlantirish: mehnat bozori ehtiyojlariga javob beradigan malakali kadrlar tayyorlash iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Dual ta'lim tizimi zamonaviy iqtisodiyotda samarali ishlashga qodir moslashuvchan ishchi kuchini shakllantirishga yordam beradi.

D) ijtimoiy harakatchanlikni yaxshilash: ikki tomonlama ta'lim tizimi aholining turli qatlamlariga sifatli ta'lim va kasbiy tayyorgarlikdan foydalanish imkoniyatini berish orqali ijtimoiy harakatchanlikni yaxshilashga yordam beradi. Bu ijtimoiy tengsizliklarni kamaytirishga va ijtimoiy adolatni oshirishga yordam beradi.

Dual ta'lim tizimi-bu nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni muvaffaqiyatli birlashtirgan malakali mutaxassislarni tayyorlashning samarali mexanizmi[6]. Ushbu tizimning afzalliklari nafaqat bitiruvchilar va ish beruvchilar, balki butun jamiyat tomonidan seziladi, chunki u iqtisodiyotni rivojlantirishga, ta'lim sifatini yaxshilashga va ijtimoiy harakatchanlikni oshirishga yordam beradi. Dual ta'lim tizimi sifatli ta'limni rivojlantirish va malakali mutaxassislarni tayyorlashga yordam beradigan innovatsion yondashuvdir. Uning afzalliklari orasida amaliy e'tibor, mehnat bozori ehtiyojlariga moslashish, ishsizlikni kamaytirish va o'quvchilarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish kiradi. Dual ta'lim tizimining joriy etilishi umuman ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, uni zamonaviy jamiyat va iqtisodiyot uchun yanada dolzarb va samarali qiladi[7]. Dual ta'lim tizimi talabalarga nafaqat nazariy bilimlarni, balki muvaffaqiyatli martaba uchun zarur bo'lgan amaliy ko'nikmalarni ham ta'minlaydigan samarali modeldir. Uning ta'lim sifatiga ta'siri talabalarning motivatsiyasini oshirish, kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish va mehnat bozori talablariga moslashish orqali namoyon bo'ladi. Ikki tomonlama ta'lim tizimi sifatli ta'lim va bitiruvchilarni muvaffaqiyatli ish bilan ta'minlashda muhim vositadir.

Germaniyada paydo bo'lgan Dual ta'lim tizimi ta'lim muassasalarida nazariy ta'lim va ish joyida amaliy ta'limni birlashtirgan noyob modeldir. Ta'limga ushbu innovatsion yondashuv ko'plab mamlakatlar tomonidan ko'plab afzalliklari va talabalar, iqtisodiyot va umuman jamiyatga ijobiy ta'siri uchun tan olingan. Dual tizimning asosiy afzalliklaridan biri bu to'g'ridan-to'g'ri ish

joyida amaliy ko'nikmalarni egallash qobiliyatidir. Talabalar nafaqat ta'lim muassasalarida nazariy bilimlarga ega bo'lishadi, balki ularni Real sharoitda ishlash orqali darhol amalda qo'llashlari mumkin.

Korxonalarining o'quv jarayonidagi faol ishtiroki tufayli Dual tizim bitiruvchilarning nafaqat nazariy bilimlarga, balki ish beruvchilar talab qiladigan amaliy tajribaga ega bo'lishini ta'minlaydi. Bu talabalarning muvaffaqiyatli martaba olish imkoniyatlarini oshiradi va mehnat bozori ehtiyojlari va bitiruvchilarning malakasi o'rtasidagi tafovutni kamaytiradi[8]. Dual tizim ta'lim muassasalari va kompaniyalar o'rtasida yaqin hamkorlikni rag'batlantiradi. Bu nafaqat mehnat bozori talablariga muvofiq o'quv dasturlarini yangilashga yordam beradi, balki talabalarga o'qish bosqichida kelajakdagi ish beruvchilar bilan aloqa va aloqalarni o'rnatishga imkon beradi. Mehnat bozoriga yo'naltirilganligi va muayyan kasblarga tayyorgarligi tufayli Dual tizim yoshlar orasida ishsizlik darajasini sezilarli darajada pasaytiradi. Ushbu tizim bitiruvchilari mehnat bozorida talab qilinadigan o'ziga xos ko'nikma va bilimlarga ega.

Xulosa. Dual ta'lim tizimining joriy etilishi ta'lim muassasalarini zamonaviy mehnat bozori talablariga muvofiq o'quv dasturlari va o'qitish usullarini doimiy ravishda yangilashga undaydi. Bu umuman ta'limni rivojlantirishga va uning sifatini oshirishga yordam beradi. Dual modelga xos bo'lgan amaliy ta'lim tizimi talabalarning o'quv jarayonidagi faol ishtirokini rag'batlantiradi va ularning o'rganish motivatsiyasini oshiradi. Bu ta'lim natijalarini yaxshilashga va umuman ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi. Dual ta'lim tizimini joriy etish mamlakatda kasbiy ta'lim sohasini rivojlantirishga yordam berishi mumkin. Bu nafaqat talabalarni, balki allaqachon ishlayotgan mutaxassislarni ham o'qitish va malakasini oshirish uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratadi.

Dual ta'lim tizimi ta'lim va mehnat bozorining yaqinlashishiga, ta'lim sifatini oshirishga va ishsizlikni kamaytirishga yordam beradigan samarali vositadir. Uning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi va rivojlanishi barqaror iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish uchun sharoit yaratib, butun jamiyat uchun katta foyda keltirishi mumkin.

Adabiyotlar:

1. Терещенкова Елена Валентиновна. «Дуальная система образования как основа подготовки специалистов.» Концепт 4 (2014): 41-45.
2. Терещенкова Е. В., and М. Бернхард. «Дуальное образование как инновационный формат системы высшего профессионального образования.» Вестник Московского гуманитарно-экономического института 1 (2014): 33-37.
3. Тешев Валерий Асланович. «Дуальное образование как фактор модернизации системы социального партнерства вузов и предприятий.» Вестник Адыгейского государственного университета.

Серия 1: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология 1 (135) (2014): 144-150.

4. Мария Бернхард, and Елена Валентиновна Терещенкова. «Дуальная система профессионального образования: аналитический обзор.» Форум. Серия: Гуманитарные и экономические науки 1 (2014): 55-58.

5. Матвеев Н. В. «Дуальное обучение студентов техникума: преимущества и риски в оценке выпускников, преподавателей и работодателей.» Вестник Новгородского государственного университета им. Ярослава Мудрого 5 (88) (2015): 71-74.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada dual ta'lim tizimining afzalliklari haqida umumiy ma'lumot berilgan va uning ta'lim jarayoni sifatiga ta'siri o'rganilgan. Mualliflar dual tizimning asosiy xususiyatlarini, jumladan, nazariy ta'limni ish joyidagi amaliy tajriba bilan uyg'unlashtirish, kasbiy ko'nikma va malakalarni oshirishga e'tibor berish, ta'lim muassasalari va korxonalar o'rtasidagi hamkorlikni ko'rib chiqadilar. Bundan tashqari, turli mamlakatlarda dual tizimni joriy etish natijalari va uning bitiruvchilarni tayyorlash darajasiga ta'sirining empirik tahlili ko'rib chiqiladi. Nihoyat, dual ta'lim tizimini kengaytirishning muammolari va istiqbollari ta'lim va mehnat bozoriga qo'yiladigan zamonaviy talablar nuqtai nazaridan muhokama qilinadi. Ushbu maqolada dual ta'limning afzalliklarini hisobga olgan holda ta'lim siyosatini shakllantirish va kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirish bo'yicha qimmatli tavsiyalar berilgan.

РЕЗЮМЕ

Данная статья представляет обзор преимуществ дуальной системы образования и исследует ее влияние на качество образовательного процесса. Авторы рассматривают основные характеристики дуальной системы, включая сочетание теоретического обучения с практическим опытом на рабочем месте, акцент на развитии профессиональных навыков и компетенций, а также партнерство между образовательными учреждениями и предприятиями. Кроме того, рассматривается эмпирический анализ результатов внедрения дуальной системы в различных странах и ее воздействие на уровень подготовки выпускников. Наконец, обсуждаются вызовы и перспективы расширения дуальной системы образования в контексте современных требований к образованию и рынку труда. Эта статья предлагает ценные рекомендации для формирования политики в области образования и развития системы подготовки кадров с учетом преимуществ дуального обучения.

SUMMARY

The dual education system is attracting increasing attention in both educational and professional circles due to its potential for improving the quality of education and training career specialists. This article provides an overview of the advantages of the dual education system and explores its impact on the quality of the educational process. The authors review the main characteristics of the dual system, including the combination of theoretical training with practical experience in the workplace, an emphasis on the development of professional skills and competencies, and partnerships between educational institutions and enterprises. In addition, an empirical analysis of the results of the implementation of the dual system in various countries and its impact on the level of training of graduates is considered. Finally, the challenges and prospects for expanding the dual education system are discussed in the context of modern requirements for education and the labor market. This article offers valuable recommendations for the formation of educational policy and development of the personnel training system, taking into account the advantages of dual education.